

Vergaderjaar 2008–2009

29 576

Agenda Vitaal Platteland

Nr. 73

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 november 2008

Tijdens het AO landbouwgronden van 3 juli jl. (Handelingen der Kamer II, vergaderjaar 2007–2008, nr. 105, blz. 7532–7538) heb ik een toezegging gedaan om u te informeren over de achtergronden van de plannen voor zuiveringsmoerassen en daarbij een visie te geven op het realiteitsgehalte van dergelijke plannen. Mede namens de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat bericht ik u als volgt.

Als eerste ga ik in op de achtergronden van zuiveringsmoerassen. Vervolgens zal ik ingaan op de studie «ex ante evaluatie Kaderrichtlijn Water» van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en mijn voornemens betreffende zuiveringsmoerassen.

1. Achtergrond zuiveringsmoerassen

Zuiveringsmoerassen worden ook wel «helofytenfilters» genoemd. Helofyten zijn moerasplanten, zoals biez en riet. Die planten nemen stikstof en fosfaat op uit het water en CO₂ uit de atmosfeer en stimuleren het bacteriële bodemleven. Hierdoor wordt het natuurlijke zuiverende vermogen van het oppervlaktewater vergroot en stikstofverbindingen als nitraten afgebroken. Fosfaten worden opgenomen en met CO₂ opgeslagen in plantenbiomassa. Bij goed beheer en onderhoud wordt deze biomassa periodiek geoogst en met de daarin aanwezige fosfaten afgevoerd. Naast het verbeteren van de waterkwaliteit kunnen zuiveringsmoerassen worden ingezet voor waterberging en kunnen ze ervoor zorgen dat steden minder kwetsbaar worden voor wateroverlast. Het geoogste riet uit het moeras kan mogelijk worden gebruikt voor energieopwekking. Tenslotte vormen moerassen een prachtig en aantrekkelijk gebied waar recreanten kunnen fietsen, wandelen en kanoën.

Een voorbeeld van een dergelijk multifunctioneel zuiveringsmoeras is recentelijk aangelegd bij de gemeente Hoogeveen en op 24 september jl. door de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat officieel geopend. In

dit project gaan het voorkomen van wateroverlast via waterberging hand in hand met waterzuivering. In het projectgebied van 45 ha wordt een zuiveringsmoeras aangelegd van 7 ha (nu het grootste van Nederland) voor opvang en zuivering van riooloverstortwater en regenwater van een industrieterrein.

2. Zuiveringsmoeras als maatregel om KRW-doelen te halen

Om de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen, is er behoefte aan kosteneffectieve maatregelen die de waterkwaliteit kunnen verbeteren. Het kabinet steunt dit door 75 miljoen euro vrij te maken voor het Innovatieprogramma Kaderrichtlijn Water. Met dit programma wordt beoogd om doorbraken te realiseren bij de aanpak van de meest hardnekkige knelpunten bij de uitvoering van de KRW. Deze doorbraken kunnen ingezet worden in de tweede generatie Stroomgebiedbeheersplannen voor de Kaderrichtlijn Water. Onderzoek naar kosteneffectiviteit van zuiveringsmoerassen kan ook binnen deze lijn worden geplaatst.

Het toepassen van zuiveringsmoerassen lijkt een veelbelovende innovatieve maatregel om de waterkwaliteit te verbeteren. De eerste onderzoeksresultaten wijzen erop dat ze effectief zijn in de reductie van nutriënten naar oppervlaktewater.

In de komende jaren zal worden nagegaan hoe kosteneffectief (grootschalige) zuiveringsmoerassen zijn en hoe zij maximaal kunnen bijdragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit en welke gebieden zich goed lenen voor deze oplossing.

Op dit moment worden zuiveringsmoerassen incidenteel ingezet zoals hierboven beschreven in het «zuiveringsmoeras Hoogeveen». In de ontwerpen van de eerste generatie Stroomgebiedbeheersplannen (2010–2015) is de aanleg van enkele zuiveringsmoerassen van beperkte omvang door waterbeheerders opgenomen.

3. Ex ante evaluatie Kaderrichtlijn Water

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft een ex ante evaluatie Kaderrichtlijn Water uitgevoerd. Deze ex ante evaluatie laat zien dat naar verwachting niet alle doelen overal en tijdig kunnen worden gerealiseerd. Zuiveringsmoerassen zijn verkend als mogelijke grootschalige aanvullende maatregel om de waterkwaliteit te verbeteren.

In de doorgerekende variant van het PBL nemen zuiveringsmoerassen met een omvang van 140 000 hectare circa 6% van het Nederlandse landbouwareaal in beslag. Ik zie dit scenario van het PBL als het doorrekenen van een maximaal denkbare situatie om de bovengrens van het verbeteren van de waterkwaliteit te verkennen. Het daadwerkelijk op een dergelijke schaal omzetten van landbouwgrond in zuiveringsmoerassen acht ik niet realistisch in de Nederlandse situatie waar op elke hectare een ruimteclaim ligt.

In gebieden waar er een knelpunt is met het realiseren van de benodigde waterkwaliteit kunnen zuiveringsmoerassen mogelijk ingezet worden waarbij er sprake is van meerwaarde, indien deze gecombineerd worden met andere functies zoals biomassa-productie. Daarnaast zijn er nog vele andere maatregelen ten behoeve van de KRW denkbaar. Of er maatregelen genomen moeten worden en welke maatregelen ingezet worden hangt af van de lokale of regionale situatie. Er zal gebiedsgericht gekeken moeten worden waar, welke maatregel het meest effectief is.

Als er voor wordt gekozen om zuiveringsmoerassen aan te leggen, is hiervoor ruimte en water nodig, veelal landbouwgrond. De basis voor het aanleggen van helofytenfilters is in beginsel vrijwilligheid.

Als er wordt besloten tot de aanleg van zuiveringsmoerassen op grotere schaal, zal er te zijner tijd bekeken moeten worden hoe de aanleg van zuiveringsmoerassen geïnstrumenteerd kan worden.

4. Conclusie

Zuiveringsmoerassen lijken een veelbelovende innovatieve maatregel om knelpunten in waterkwaliteit op het gebied van nutriënten aan te pakken. Daarnaast zijn er kansen om een zuiveringsmoeras te combineren met andere functies. De komende jaren wordt nagegaan in hoeverre zuiveringsmoerassen kunnen worden ingezet. Het kabinet heeft echter geen plannen om 140 000 hectare landbouwgrond om te zetten in zuiveringsmoerassen. Er zal gebiedsgericht gekeken moeten worden waar zuiveringsmoerassen effectief kunnen worden ingezet. Het uitvoeren van een dergelijke maatregel geschiedt primair op basis van vrijwilligheid.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
G. Verburg